

SZEMELVÉNYEK SZENTENDRE ÉS KÖRNYÉKE AVAR KORÁBÓL – RÉGI ÉS ÚJ EREDMÉNYEK

Décsi Enikő

Ferenczy Múzeumi Centrum

Helytörténet és helyi közösség konferencia

2024. május 22.

FERENCZY MÚZEUMI
CENTRUM

PMK
HAMVAS BÉLA
PEST MEGYEI
KÖNYVTÁR

Bevezetés

Népvándorlás kori, langobard temető, 1960-as évek (Pannóniatelep) (Bóna – B. Horváth 2009)

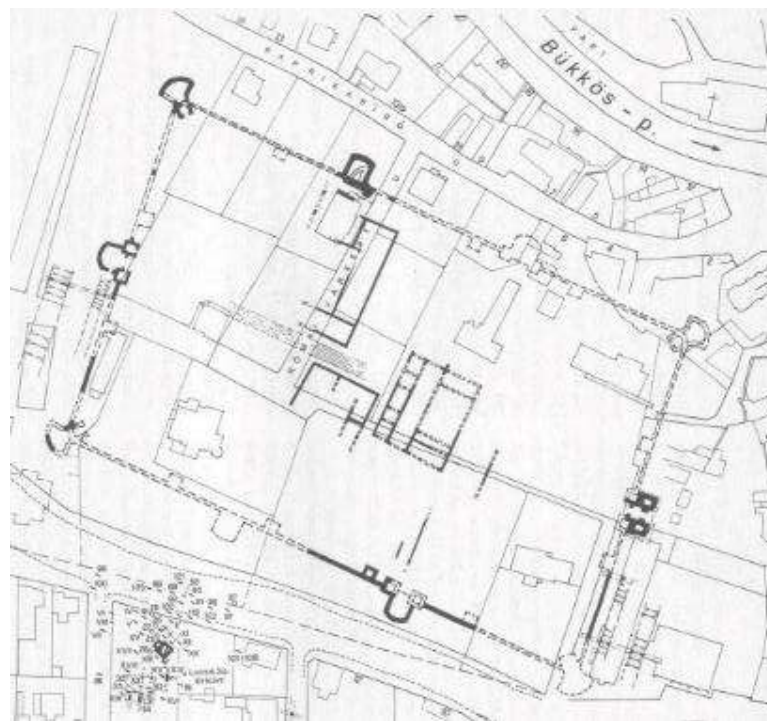
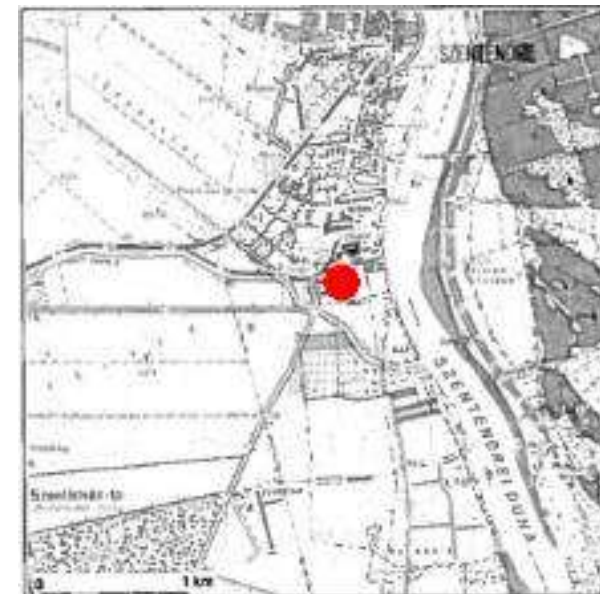
Szentendre és térsége az ősidők óta kedvelt és lakott terület

Őskori kultúrák szórványos régészeti leletanyaga a neolitikumtól kezdve (Kr. e. 6500-4500) a Szentendrei-szigeten

Ulcisia Castra római tábor (Kr. u. 1. sz-ban építve), vicus és temető = betelepülő magyarok veszik birtokba

Kr. u. 6. század: langobard kori temető (510–568)

Árpád-kortól oklevél kibocsátó székhely lett (Sanctus Andreas = Szentendre)

Késő bronzkori edények Szentendre belvárosából (Pannónia-telep)

Ulcisia Castra, mellette temető

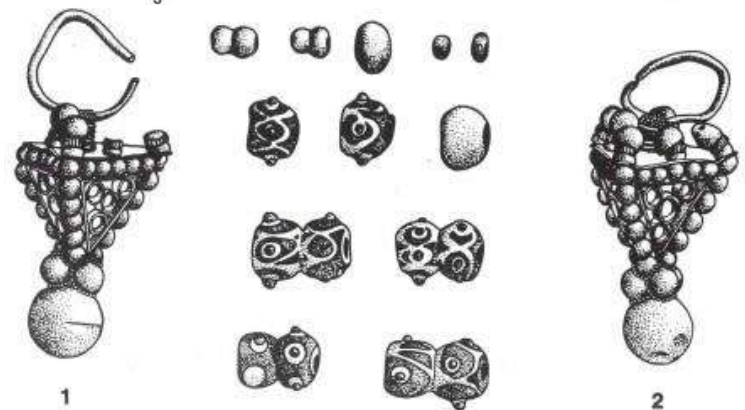
Válogatott leletek a langobard temetőből (Vágó 2015)

Úttörő felfedezések a 19. században...

Garam 1993
Hampel 1894
Bóna 1982

Bócsa (1935), Kunágota (1857), Kunbábony (1971), Madaras (1883),
Szentendre (1871), Tépe (1911)

1. sír: ékszerek, lándzsa

Szentendrei családi sírcsoport vezéri leletei

Gúla- és nagygömbcsüngős fülbevalók

Szemesgyöngyök

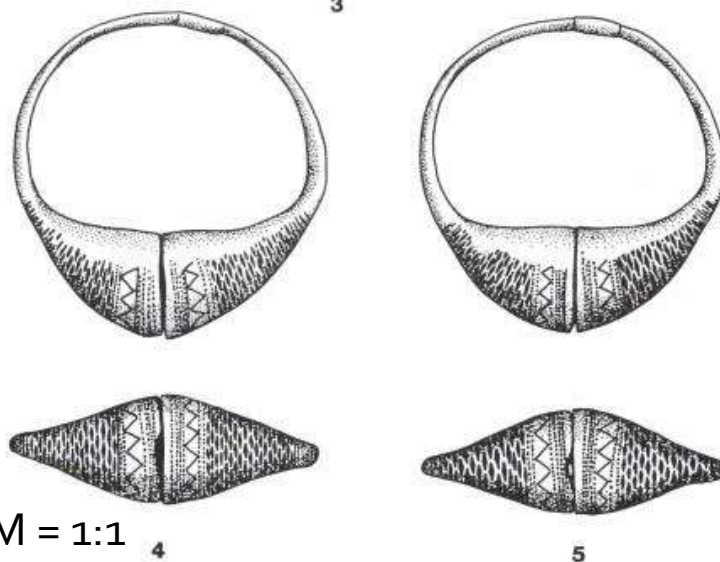
Fejesgyűrű

Kürtös végű karperecek

Vas kengyel és lándzsa

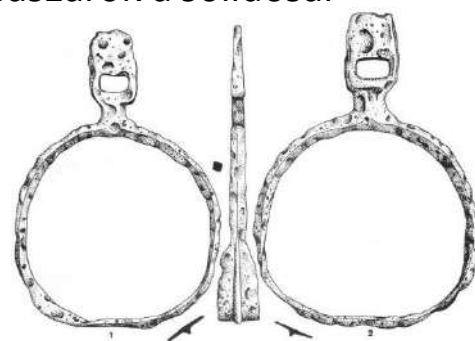
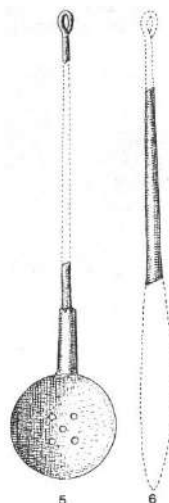
Ezüst szűrőkanál és piperekés

Phocas (602-610) és II. Justinus (565-578) bizánci császárok a solidusai

M = 1:1

2. sír: ékszerek: gyöngyök, karperec- és fülbevalópár

1. sír: kengyelpár

3. sír: pipereeszközök

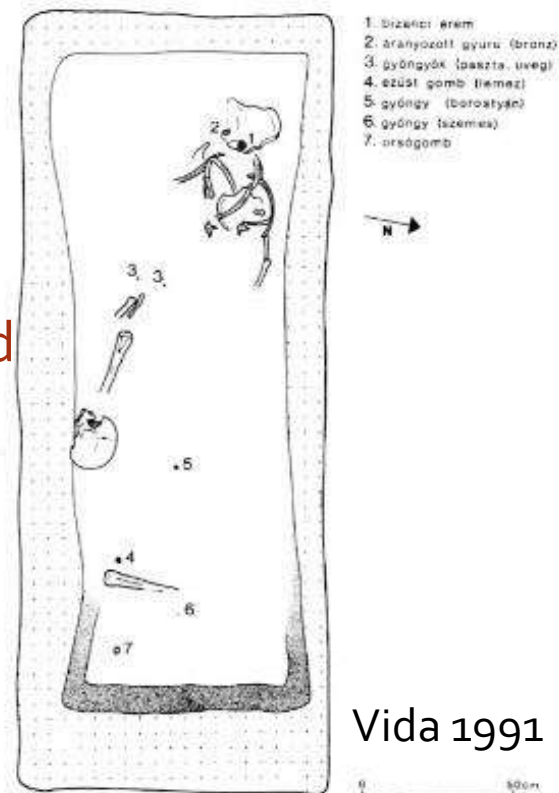

Fokas (602-610) solidusa

... és a 20. században – a budakalászi avar kori temető

- Duna jobb partján, egy késő római kor őrtoronyhoz vezető úttól északra
- Feltárások 1954-1997-ig
- Kárpát-medence egyik legnagyobb kiterjedésű temetője
- 1611 temetkezés (egésze mai napig feltáratlan) kb. 2,5-3 hektáron
- Temető használata: Kr. u. 6. századtól a 8. század első negyedéig
- Feldolgozása máig tart

Feltárás vezetői: Soproni Sándor, Erdélyi István, Tettamanti Sarolta, Pásztor Adrien, Vida Tivadar

Vida 1991

740. sír: vadász és állatküzdelmi jelenetes sárgaréz korsó (Kr. u. 5. sz. vége vagy 6. sz. eleje (Vida T.)

759. sír: Herakleios Konstantinos bizánci császár és fia aransolidusa (Kr. u. 616-625) átm.: 18,92 mm, súly: 3,78 g (FMC Numizmatikai gyűjtemény (Ltsz.: 2010.1.759.1)

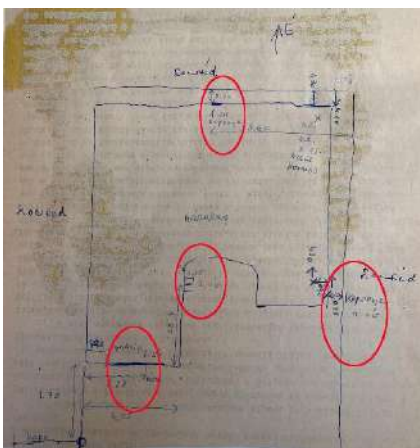
Leletmentések a Vasúti Villasoron és környékén

1990-es években, Tettamanti Sarolta és Maróti Éva régészek leletmentései a Vasúti Villasoron és az Árpád utcában

Családi házaknál kisebb-nagyobb földmunkák során részlegesen vagy teljesen megsemmisült avar kori temetkezések

Leletanyagok: edény, vaskés, bronzdíszek, vaskarika, embercsontok és lócsontok

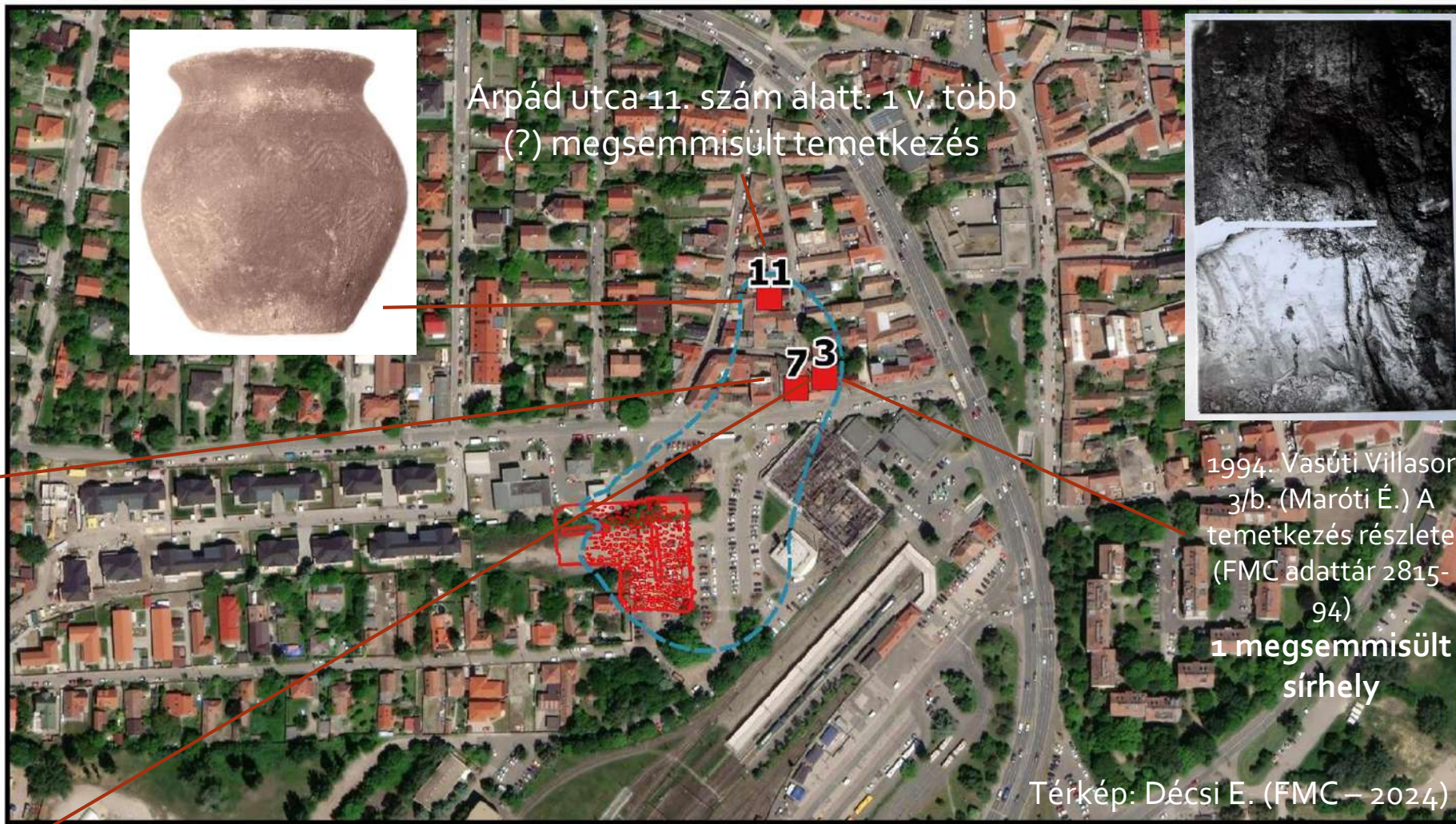
1990. Vasúti Villasor 7. (Tettamanti S.) (FMC adattár 2714-93)
4 megsemmisült sírhely

1996. Vasúti Villasor 3. (Maróti Éva.) Házalapban temetkezések beásásai (FMC adattár 6936-2018)
5 megsemmisült sírhely

Árpád utca 11. szám alatt: 1 v. több (?) megsemmisült temetkezés

1994. Vasúti Villasor 3/b. (Maróti É.) A temetkezés részlete (FMC adattár 2815-94)
1 megsemmisült sírhely

Térkép: Décsi E. (FMC – 2024)

Jelmagyarázat

- 90-es években dokumentált temetkezések
- 2023-2024 között feltárt temetőrész
- Ásatás területe
- Temető feltételezett kiterjedése

Térképvetület: EOVS

1:4 000

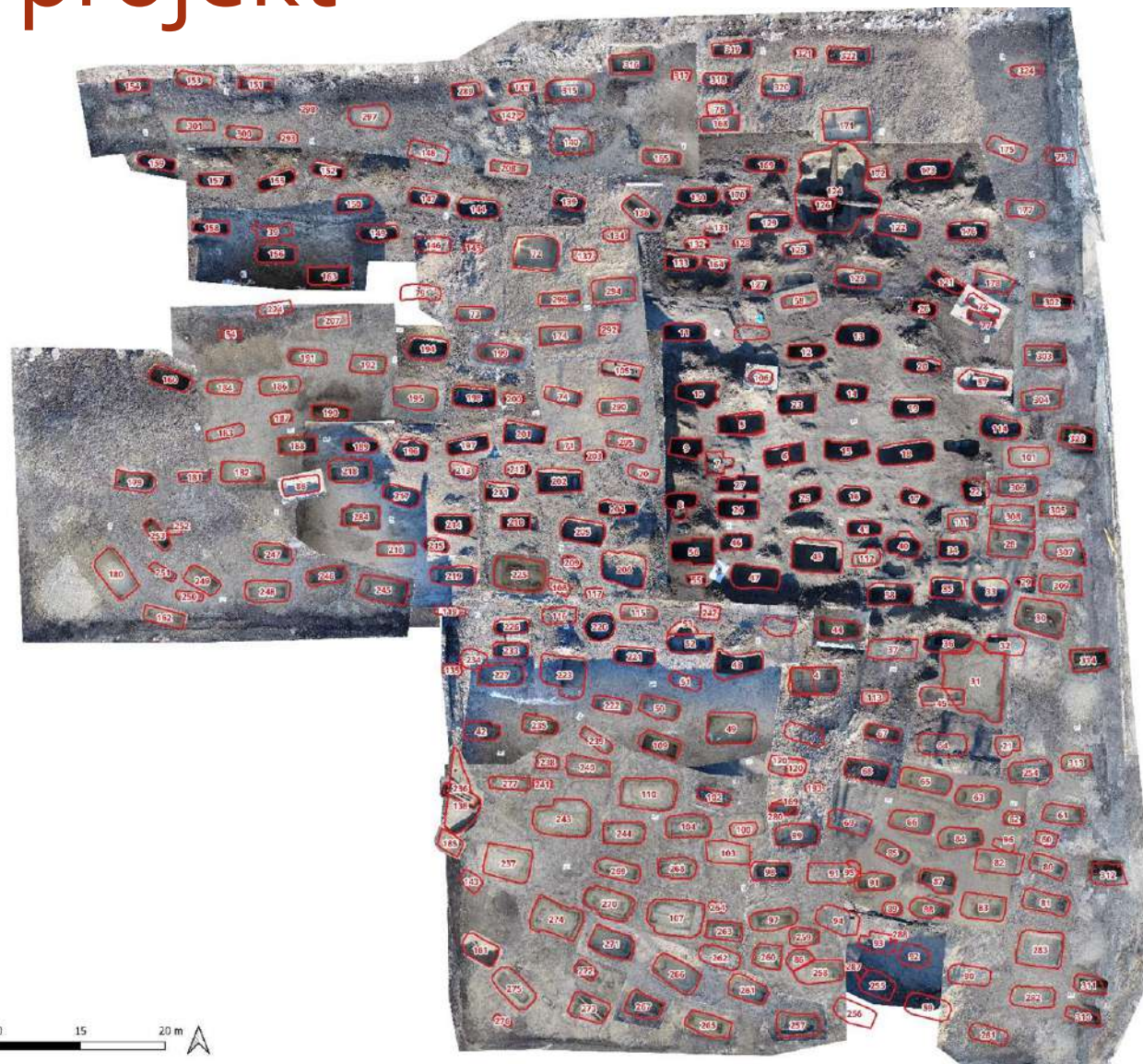
SPAR projekt

- Próbafeltárás = 2023. 05. 30. – 2023. 06. 20.
- Megelőző feltárás: 2023. 11. 16. – 2024. 03. 05.

Összesen 317 temetkezés került feltárássra

Forrás: GoogleMaps (2023)

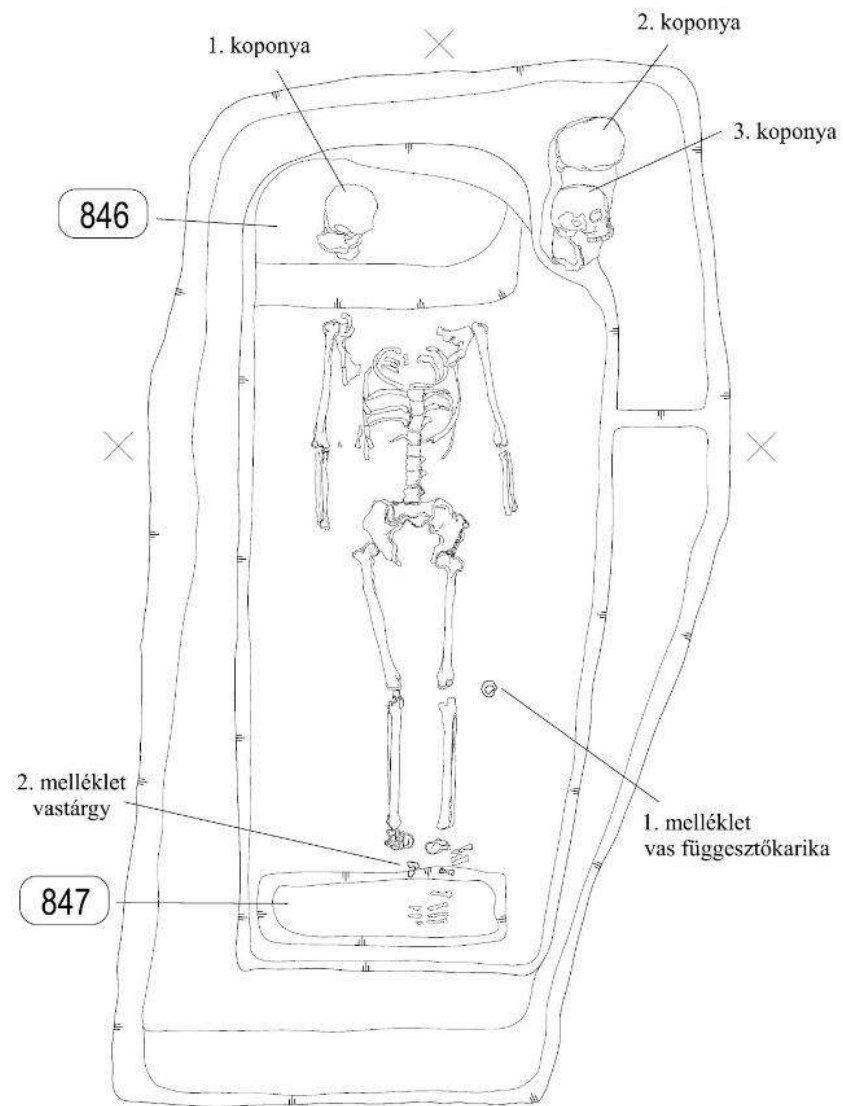
Megelőző feltárás eredménye (összeállította Rupnik L. régész)

Sírkerámiák

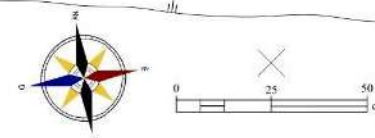
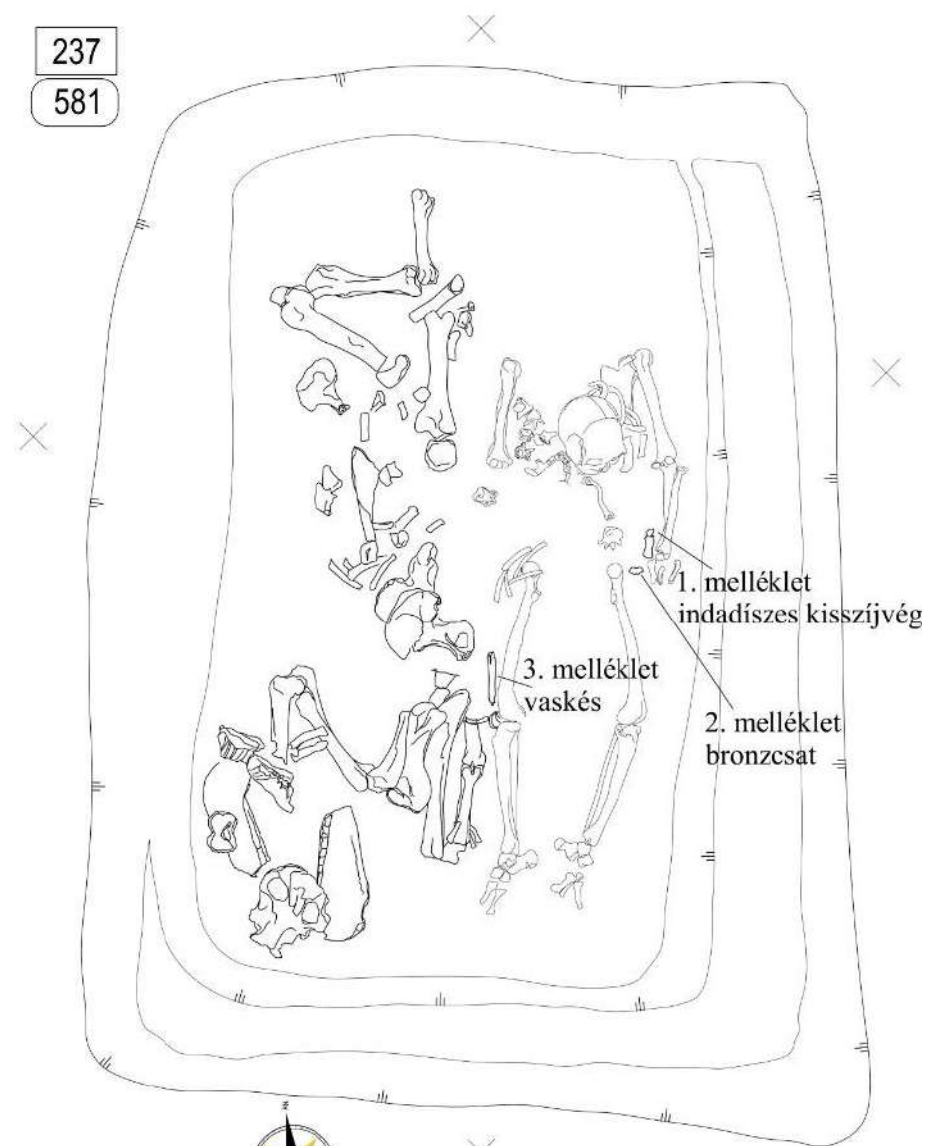

103. temetkezés: felnőtt

237. temetkezés: lóval eltemetett férfi

Digitális sírrajzok: Haszara A. – Décsi E.
(FMC – 2024)

8. temetkezés: gyermek

Felsőtestén szétdőlt gyermekváz bontás után

Fülbevaló a bolygatott csontok között

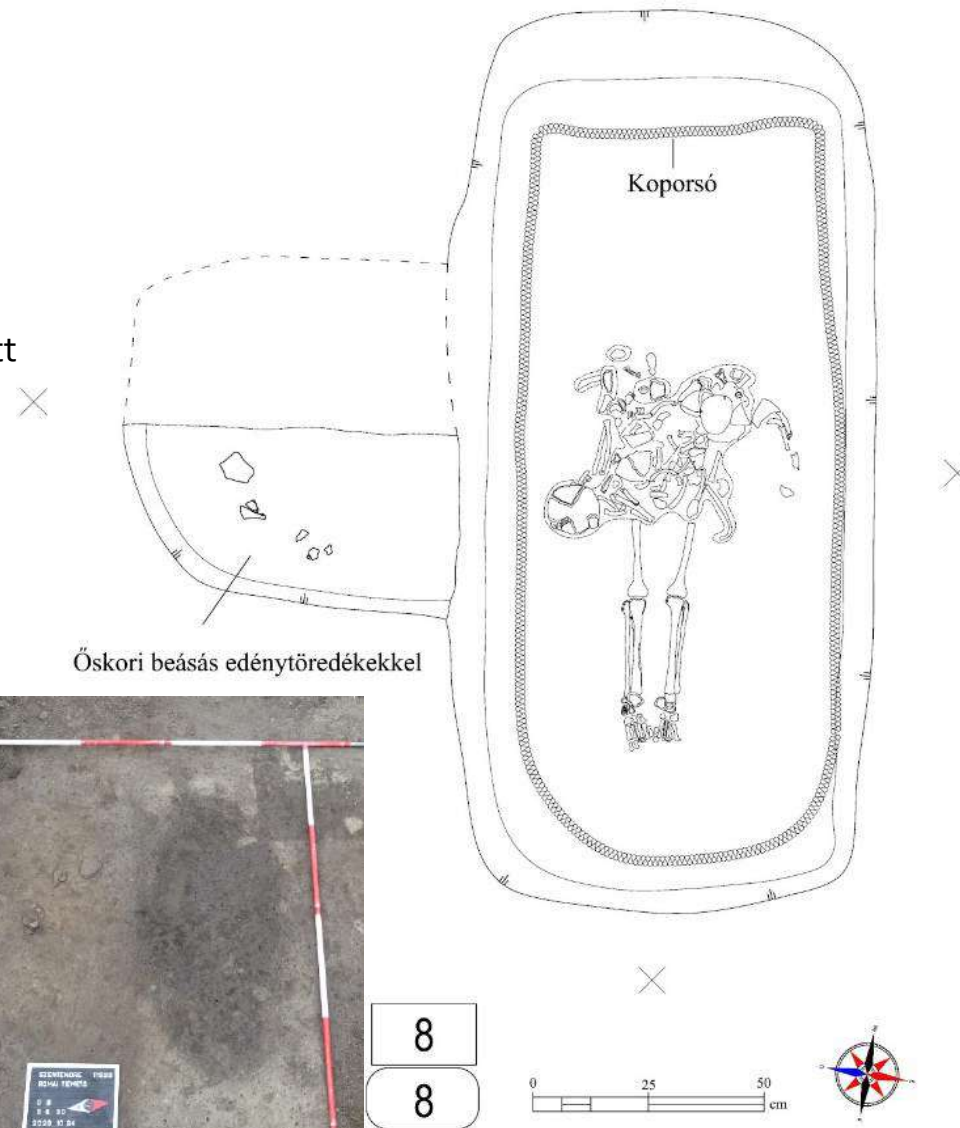

Koporsófolt a váz felszedése után

A rablógödör sötét elszíneződése a sírfolton

Digitális sírajzok: Haszara A. – Décsi E. (FMC – 2024)

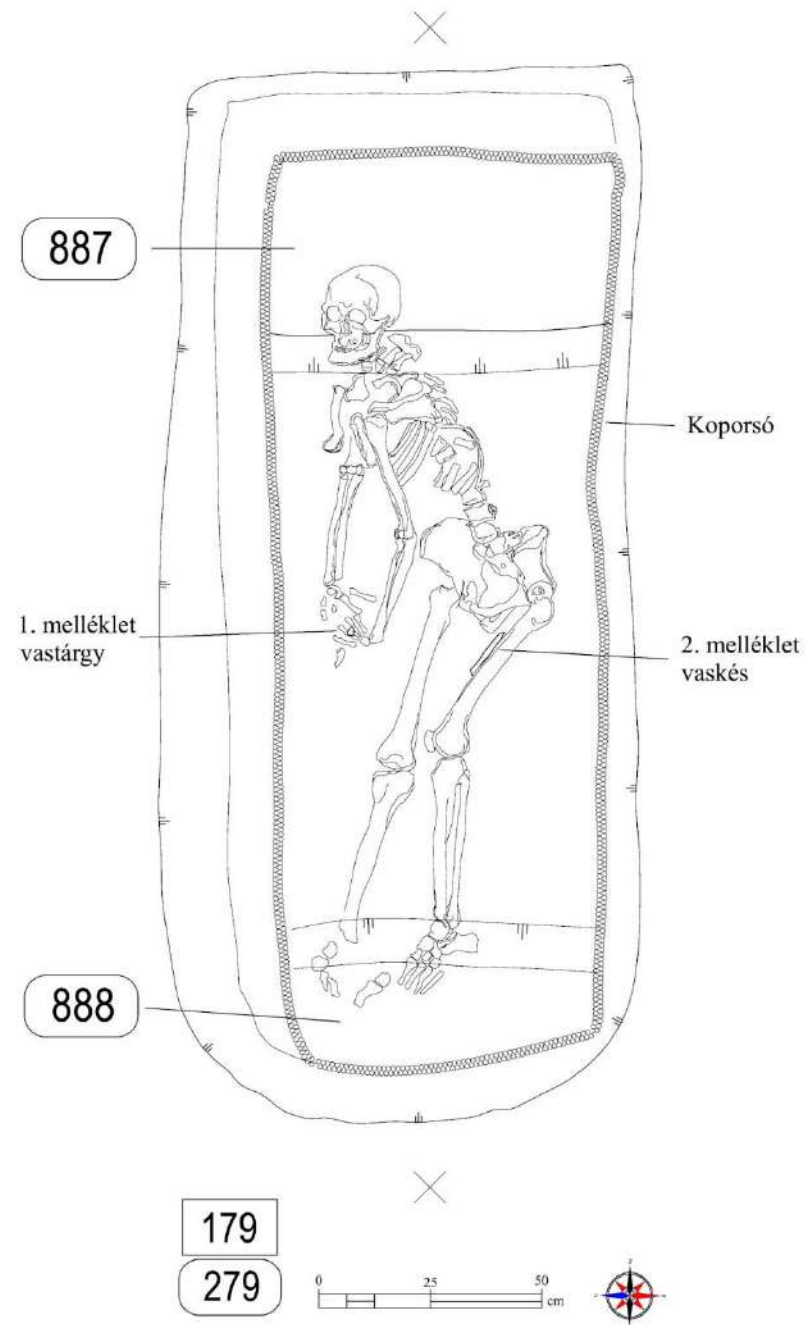
179. temetkezés: felnőtt

Vaskés a bal combcsont belső oldalán

Összekulcsolt ujjai közül vastárgy került elő

Hol éltek?

- Általánosan jellemző nagyállattartás, nagy lóállomány fenntartása ☐ legeltető, mozgékony életmód
- Korai időszakból szórványos telepjelenségek: pl. Biatorbágy, Tahitótfalu, Tök, Felsőgöd, Penc – feltárásból nem ismertek
  - Kapcsolódó temető: Százhalomtatta, kis sírszámú korai sírcsoport
  - Budakalász-Csajerszka (Pásztor Adrien, 1996): telep
  - Szentendre, Pannóniatelep (Új-dűlő) (Rajna András, 2012): telep

6. század végén külpolitikai változások = életmódváltás

- Kései pediódustól több információ ☐ ekkortól letelepült, földművelő állattartó életmód a jellemzőbb

Szentendre, Pannóniatelep (Új-dűlő) (2012, Rajna András, FMC adattár)

Köszönöm a figyelmet!

A feltételt Rupnik L. készítette (FMC – 2024)